

Frågor om Ålands enspråkighet

En studie av ålänningarnas syn på språkfrågan

Mari Rekomaa

Kandidatavhandling

Institutionen för språk- och översättningsvetenskap

Humanistiska fakulteten

Åbo universitet

April 2025

The originality of this thesis has been checked in accordance with the University of Turku quality assurance system using the Turnitin OriginalityCheck service

Kandidatavhandling

Nordiska språk

Mari Rekomaa

Frågor om Ålands enspråkighet. En studie av ålänningarnas syn på språkfrågan

24 sidor

Denna kandidatavhandling behandlar Ålands enspråkighet. Enligt självstyrelselagen (1144/1991) är Åland den enda enspråkigt svensk regionen i Finland, och finska har ingen officiell ställning på Åland. Syftet med avhandlingen är att undersöka hur ålänningar förhåller sig till språkfrågan och hur finska språkets ställning uppfattas på Åland. Språkfrågan är viktig på Åland, eftersom den är nära kopplad till den åländska självstyrelsen, identiteten och kulturen.

Forskningsmaterialet består av 21 debattartiklar och insändare från åren 2015–2024, publicerade i medierna Nya Åland, Ålands Tidning, och på Ålands Radio. Därtill ingår i materialet en enkätundersökning. Enkäten består av totalt 19 frågor om informanternas bakgrund och åsikter samt öppna frågor om språkpolitik och Ålands situation. Enkäten besvarades av 35 ålänningar. Metoden är kvalitativ för både debatten i de olika medierna och enkätsvaren, medan kvantitativa metoder används för att skapa översikt över enkätsvaren. Även diskussionsanalys används som metod i mediedebatten.

Resultaten överensstämmer med tidigare forskning. Finska språkets påverkan upplevs dels negativt, delvis positivt. I debattartiklarna är negativa synpunkter mer framträdande än i enkätsvaren. Negativiteten beror på att Åland önskas förbli enspråkigt, där finska uppfattas som ett hot, men samtidigt förstår man att Åland tillhör Finland. Äldre informanter anser att finska är viktigare i deras yrkesliv, medan yngre förstår språkets betydelse samtidigt som de själva inte behöver finska. Enkätsvaren innehåller liknande teman och stöder mediedebatten, vilket förstärker resultaten. Språkfrågan innehåller många perspektiv och teman, och generellt är inställningen positiv till finskans och svenskans ställning. Alla språk anses ha sin plats, men de får inte påverka svenskans ställning negativt. Att behärska flera språk ses som en rikedom.

Nyckelord: språkfråga, språkattityder, språkdebatt, Åland

Innehållsförteckning

Sammandrag

1	Inledning	4
1.1	Syfte	4
1.2	Material och metod	5
1.3	Disposition	5
2	Teoretiska utgångspunkter	6
2.1	Ålands kortfattade historia och språkförhållanden	6
2.2	Lagarna bakom språket	7
2.3	Tidigare studier	8
2.4	Enkät som forskningsmetod	10
2.5	Medierna i materialet	10
3	Analys	12
3.1	Positiva inlägg i debatten	12
3.2	Negativa inlägg i debatten	13
3.3	Sammanfattning av debatten i medierna	14
4	Enkätstudien	16
4.1	Ålands enspråkighet	17
4.2	Svenska och finska som språk på Åland	17
4.3	Vikten av att kunna finska	18
4.4	Finska språkets status	19
5	Sammanfattande diskussion	21
	Litteratur	23

1 Inledning

Finska och svenska är de officiella språken i Finland. De kallas även nationalspråk och båda språkens ställning är säkerställd enligt grundlagen. Det finns även separata lagar om språkpolitik, till exempel språklagen och språkkunskapslagen. Vad gäller Åland står det i självstyrelselagen att Åland är enspråkigt svenskt, samt en självstyrande region i Finland. Min kandidatuppsats behandlar Ålands enspråkighet och diskussion kring den åländska språkfrågan som har debatterats i flera årtionden och är även politiskt känslig.

Enspråkighet utgör en central statusfråga för Åland, och möjliggör att ålänningar kan leva i ett helt svenskspråkigt samhälle samt bevara sin kulturella identitet. Detta orsakar ett flertal åsikter inom Åland, och även på fastlandet Finland. Enligt en allmän uppfattning brukar de finskspråkiga turisterna på Åland tycka att man där borde kunna använda finska eftersom ”vi är ju i Finland”. Med detta menar de att det inte borde finnas någon speciell status för Åland vare sig språkligt eller politiskt sett, och att de svenskspråkiga ålänningarna borde kunna finska, såsom de flesta finskspråkiga finländare kan skolsvenska.

Språksituationen på Åland och hela Ålands ställning är unik ur en nordisk synvinkel. Sett till antalet svenskspråkiga kan man säga att svenskans ställning i Finland har blivit mycket mindre än vad den var under åren kring självständigheten 1917. Detta har hänt eftersom den svenskspråkiga befolkningen har minskat kraftigt. Oavsett det vill största delen av Åland behålla sig som enspråkigt svenskt eftersom svenska språket är en viktig del av kulturlivet och samhället och ålänningarnas identitet. Därför är det intressant att utforska hur ålänningarna själva upplever enspråkigheten samt analysera deras attityder kring ämnet.

1.1 Syfte

Syftet med min kandidatuppsats är att undersöka åsikter om enspråkighet på Åland och utreda hur ålänningarna förhåller sig till språkfrågan. De svenskspråkiga utgör drygt fem procent av hela Finlands befolkning i dagsläget, medan andelen svenskspråkiga på Åland överstiger 85 procent av befolkningen.

Forskningsfrågor som jag vill få svar på i min avhandling är:

- Hur förhåller sig ålänningarna till språkfrågan enligt diskussionen i medierna? Vad har diskussionen gått ut på? Vilka teman förekommer i diskussionen?
- Finns det mera positiva eller negativa åsikter om finskan på Åland?

- Vilka slags skillnader finns i förhållningssätten? Vilka slags likheter finns?
- Hur ser ålänningarna på framtiden vad gäller enspråkigheten?

Den första frågan handlar om debatten i åländska medierna mellan åren 2015–2024. Den andra frågan fokuserar på olika attityder i denna debatt. Den tredje frågan reflekterar över skillnaderna och likheterna mellan enkätsvaren. Den sista frågan handlar om informanternas syn på framtiden.

Denna avhandling ställer sig neutralt till framtidens språkliga situation på Åland, och den kommer inte att behandla övriga språk, såsom rumänska och lettiska som efter svenska och finska är de näst största språken på Åland.

1.2 Material och metod

Materialet i min avhandling består för det första av 21 artiklar och insändare där jag fördjupar mig i diskussionen om språkfrågan och enspråkigheten mellan 2015 och 2024 i medierna Nya Åland, Ålands Tidning samt Ålands Radio och TV. För det andra utarbetar jag en enkät som skickas till informanter bosatta på Åland. Enkätsvaren analyseras och diskuteras i kombination med debatten i medierna.

Undersökningen utgår från båda kvantitativa och kvalitativa metoder. Kvantitativa metoder används när jag analyserar enkätsvaren. Kvalitativa metoder behöver jag för att fördjupa mig i debatten i medierna och de öppna svaren i enkäten. Jag använder även diskussionsanalys för debatten i de olika medierna.

1.3 Disposition

I följande kapitel tar jag upp teoretiska utgångspunkter på enspråkigheten och bakgrund till den samt presenterar materialet för debatten i de olika medierna och enkät som analysverktyg. Kapitel 3 består av analys av debatten i medierna. Kapitel 4 handlar om enkätstudien. I kapitel 5 sammanfattar och diskuterar jag avhandlingens resultat.

2 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel diskuterar jag den åländska språkfrågan och enspråkigheten samt deras historiska bakgrund. Först behandlar jag Ålands historia samt statistik om språkförhållandena. Sedan diskuterar jag lagstiftning, och därefter tidigare studier om språkfrågan. Till sist presenterar jag enkäter som forskningsmetod och avslutar med medierna i min analys.

2.1 Ålands kortfattade historia och språkförhållanden

Åland är ett enspråkigt, självstyrkt, neutraliserat och demilitariserat landskap med cirka 30 500 invånare, samt en del av republiken Finland. Den säregna statusen grundar sig i Nationernas Förbunds (NF) resolution den 27 juni 1921 i den s.k. Ålandsöverenskommelsen. Som Suksi (2005:4–8) skriver, stöddes ålänningarnas önskemål av återförening med Sverige efter det första världskriget av Sverige men inte av Finland. Frågan togs upp i NF, där Finland erhöll suveränitet över Ålandsöarna, men med villkor. Åland skulle beviljas självstyrelse, i kombination med garantier för bevarandet av det svenska språket och den svenska kulturen. Finland skulle se till att demilitarisering och neutralisering blir verkställda. Beslutet kallas för Ålandsöverenskommelsen. Jansson (2015:1) sammanfattar att detta betyder att den åländska självstyrelsen är ett nationalitetskydd som ger ålänningarna möjligheten att värna om sitt språk, sin kultur, och sina traditioner, trots att Åland tillhör Finland. På detta grundar sig Ålands status som en enspråkig region i Finland.

Enligt statistik från Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) fanns det totalt 30 541 invånare på Åland år 2023. Av dessa har 85,4 % svenska som modersmål, medan 4,6 % har finska som modersmål. I fastlandet Finland är situationen den motsatta. Enligt Statistikcentralen (2024) har 84,9 % av Finlands befolkning finska som modersmål, medan 5,1 % har svenska som modersmål. Enligt ÅSUB är de tredje största språken På Åland rumänska och lettiska som talas av totalt 3,4 % av invånarna. I Finland är ryska det tredje största språket med 1,8 % modersmåltalare enligt Statistikcentralen. De största språken i ett finländskt perspektiv visas i tabell 1.

Tabell 1. Befolkningen efter språk (% av befolkningen)

	Finland	Åland
Finska	84,9 %	4,6 %
Svenska	5,1 %	85,4 %
Tredje största språket	ryska: 1,8 %	rumänska och lettiska 1,7 % + 1,7 %

Enligt en enkät (Ivars 2015:30) som besvarades av ålänningar kallar de sin dialekt för åländska. Ivars (ibid.) beskriver åländska som den dominerande regionala varieteten på Åland. De som besvarade enkäten identifierar sig som ålänningar i stället för, eller parallellt som, finländare. Trots det spelar finska språket en roll på Åland. Enligt en studie av ÅSUB (2008:1) föreligger en strukturell motsättning mellan den svenska karaktären hos det åländska civilsamhället och arbetslivets inriktning mot Finland, vilket medför krav på kunskaper i finska. Studien sammanfattar att finska är en betydande meriteringsfaktor och att behoven av finskkunskaper är stora inom vissa områden inom arbetslivet, som den offentliga sektorn.

Cirka två tredjedelar av ålänningar kan finska, eller har någon kunskap i finska, rapporterar ÅSUB (2009:7). Trots det är Åland enspråkigt och på vissa domäner upplever ålänningar brister på den svenskspråkiga servicen, som t.ex. inom hälso- och sjukvård, statliga myndigheter, samt i handel. Enligt rapporten anser majoriteten att det är handeln som är det största problemet, och de största bristerna gäller bruksanvisningar, produktinformation, reklam och marknadsföring. Enligt ÅSUB (ibid.) anser ytterligare hälften av ålänningar att kunskaper i finska är viktiga på deras arbetsplats. Den visar också att de yngre är mer missnöjda med den svenskspråkiga servicen jämfört med de äldre.

2.2 Lagarna bakom språket

Enligt Finlands grundlag (731/1999) är Åland ålagt självstyrelse i enlighet med vad som fastställs i självstyrelselagen för Åland. Åland är det enda landskapet i Finland med den situationen, dvs. Åland är det enda landskapet som är självstyrt. I Ålands självstyrelselag (1144/1991) fastställer man i paragraferna 36 och 37 att landskapet är enspråkigt svenskt, samt att finländska medborgare har rätt att använda finska:

36§ Ämbetsspråket

Landskapet är enspråkigt svenskt. Ämbetsspråket i stats-, landskaps- och kommunalförvaltningen är svenska [...].

37§ Rätt att använda finska

Finska medborgare har rätt att i egen sak inför domstol och andra statsmyndigheter i landskapet använda finska.

Lagen förutsätter att språket mellan landskapsmyndigheterna och statliga myndigheter ska avfattas på svenska. Statsrådet ska sträva efter att information om varor och tjänster

tillhandlas på svenska till konsumenter på Åland, samt att lagar och föreskrifter som är tillämpliga på Åland finns på svenska. Undervisningsspråket i skolorna är svenska.

I språklagen (423/2003) som omfattar hela Finland, förutom det som nämns i självstyrelselagen för Åland, står det i paragraf 35:

35§ Åtgärder för att främja språkliga rättigheter

Det allmänna skall i enlighet med grundlagen tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder [...].

Detta betyder att man försöker främja språkliga rättigheter för både de finskspråkiga och de svenskspråkiga i hela Finland.

2.3 Tidigare studier

Det finns några tidigare studier som handlar om språkattityder på Åland. Däremot finns det mig veterligen inga tidigare enkätstudier som skulle behandla just attityder till språkfrågan och enspråkigheten. En studie som är nära min studie är Keturis magisteravhandling (2015). Keturi (2015) har analyserat hurdana attityder det finns till finska och hur språklig identitet syns på Åland enligt åländska tidningar. Keturi studerade 64 artiklar och konstaterade att det enligt materialet finns en stark svenskspråkig identitet som utser alla ålänningar som enspråkiga. Det behöver noteras att det finns både positiva och negativa attityder till finska. Materialet visade att några ansåg utvecklingen av språksituationen oroande, medan andra inte uppfattade en sådan förändring. En del av artiklarna framställde att kunskap i språk är nyttigt i arbetslivet eller i kontakter med släktingar, och de menade att språkkunskaper är bra att ha. En del utvärderade samtidigt att kunskaperna i finska försvagar Ålands status som en enspråkig region. De med negativa attityder var rädda för att Åland inte skulle kunna bevara sig som enspråkigt om finska används mer i arbetslivet eller i skolan.

Ett sätt att undersöka attityder i medierna är med hjälp av diskussionsanalys. Keturi (2015) har använt både innehålls- och diskursanalys som analysmetoder i sin avhandling. Ofta kallas diskursanalys för diskussionsanalys som enligt Hellspong (2001:206f.) innebär ett möte av olika argument, vilket kan leda till en konkurrens där deltagarna strävar efter att vinna debatten genom att framföra sina egna synpunkter. Diskussionsanalys bör inte enbart studera åsikter, utan även samtidigt beakta det sociala spelet. Debatter ses som en viktig del för att bilda åsikter och ta ställning till olika frågor. Som forskare kan syftet vara t.ex. kritiskt, dvs.

att bedöma innehållet i en ordväxling. Syftet med diskussionsanalys är att forska i individernas sätt att behandla eller tänka i ett ämne av gemensamt intresse bland de partier som debatterar.

Hellspong menar för sin del (2001:270f.) att man kan analysera diskussioner med skrivna inlägg. Skrivna inlägg uppger ett samtal, men texten medger ingen diskussion. Den som skriver, vill inte att mottagaren ska pröva påståendena, beskriver Hellspong (ibid.). Forskaren fogar in bredare diskussion om ämnet då hen analyserar skrivna inlägg. Skrivna debatt har likaså en publik, dess hållning och förväntningar, och andra faktorer som påverkar det som sker, så som i muntliga debatter. Hellspong skriver (ibid.) att det gäller att betrakta en text som ett inlägg i diskussionen.

En annan viktig studie som undersöker språk och språkliga attityder på Åland ur ungdomarnas synvinkel är Ljunggrens (2008) studie. Den grundar sig på enkätundersökningar som utfördes läsåret 1998–99 då informanterna var på årskurs 9 i högstadiet samt andra årets studerande vid Ålands Lyceum. I studien deltog 257 informanter som svarade på frågor om språkval, medievanor, språklig kompetens samt olika typer av språkliga attitydfrågor. Enkäten var omfattande med 112 frågor. Undersökningen indikerade på förekomsten av skillnader i språkliga attityder bland ungdomar. Det finns skillnader mellan gymnasieelever beroende på om de går på en linje där finska är obligatorisk och de som inte gör det. Ungdomarna är kritiska till att förbättra finskans ställning på Åland, att gifta sig med finskspråkiga personer samt att få undervisning på finska. Trots detta framstår Finland som en rollmodell för ungdomarna som syns i att Finland klassas som den enhet man känner näst mest samhörighet med, man t.ex. hejar på Finland i landskamper mellan Finland och Sverige. Samtidigt framstår Sverige som mer lockande vad gäller framtida studier, bosättning och möjligheten att skapa ett liv där.

Marie Nelson (2016) i sin studie diskuterar språksituationen på Åland utifrån en enkät, och fördjupar sig särskilt i frågan om svenska. Språksituationen är speciell, eftersom svenskan är dominerande som ett icke-dominant varietet i ett land med två nationella språk. Som Ivars (2015) framför kallar ålänningar sin dialekt för åländska. Enligt Nelson (2016) identifierar en majoritet av Ålands befolkning sig som ålänningar i mycket stor eller stor utsträckning, identiteten som ålänning är stark bland invånarna. Artikeln visar att svenskans ställning på Åland är etablerad. Nelsons resultat ger vid handen att svenskan spelar en omfattande roll i

identitetsskapande sammanhang på Åland, och att de yngre känner ett högre krav på att lära sig och kunna finska. Nelson beskriver Ålands språksituation som unik.

2.4 Enkät som forskningsmetod

Enkät är en forskningsmetod som används för att samla in information från informanter, dvs. de som svarar på enkätsfrågorna. Enkätformulär används som mätinstrument för att undersöka exempelvis informanternas åsikter och attityder. Att utforma och genomföra en enkät är en tidskrävande process, där det ingår allt från att tydliggöra syftet till att bearbeta och analysera de insamlade data. Enligt Trost & Hultåker (2007:20) kan man se datainsamling som ett av de första stegen. Det andra steget är bearbetningen eller analysen av data, och det sista steget blir tolkning av analysen. Dessutom finns det olika typer av enkäter, såsom postala enkäter, webbenkäter, samt gruppenkäter och forskaren måste välja vilken typ av enkät som passar bäst till undersökningen.

En enkät omfattar olika frågor och olika sätt att ställa frågor som Trost & Hultåker diskuterar (2007:67–96). En typ av fråga är sakfrågor, som behandlar faktiska förhållanden, dvs. fakta. Sådana frågor handlar ofta om kön och ålder. Attityd- eller åsiktsfrågor innebär att man har svarsalternativ såsom ”alltid” och ”sällan”. Öppna frågor skiljer sig från slutna frågor så att de inte har fasta svarsalternativ. Problemet med de öppna frågorna är att vissa informanter väljer att inte besvara dem. Svaren i öppna frågor kan ge mer detaljerade och motiverade synpunkter och flera nyanser än de slutna frågorna.

I utarbetande av en enkät bör man enligt Trost & Hultåker (2007:67–96) använda vanligt och förståeligt språk, och inte för krångliga ord. Man bör ställa en fråga åt gången, så att informanterna inte blir fundersamma och så att det inte finns möjlighet att tolka frågan på flera sätt. Man ska undvika negationer i frågorna, för långa formuleringar samt värdeladdade ord. Alla dessa aspekter syftar på att enkäten ska vara välstrukturerad och genomtänkt, så att informanterna orkar läsa och besvara frågorna samt förstår vad de svarar på.

2.5 Medierna i materialet

Materialet i min studie består av tre medier, vars artiklar och insändare från deras nätsidor utgör grunden för den analys som genomförs. Nu presenterar jag medierna kortfattat. *Ålands Tidnings-Tryckeri Ab* (ÅTT) är ett tidnings- och tryckeriföretag på Åland, som grundades år 1891. Koncernen ger ut Ålandstidningen och har verksamhet såsom tidningstryckerirörelse

och reklamverksamhet (Ålandstidningen). ÅTT har aktieägare och Ålandstidningen kommer ut sex gånger per vecka. Ålandstidningen är partipolitiskt oberoende (Nationalencyklopedi). En annan åländsk tidning, *Tidningen Nya Åland* är ett aktiebolag som grundades 1981. Tidningen Nya Åland ges ut sju dagar per vecka, på helgerna digitalt. Tidningen ”står obunden till politiska grupperingar, myndigheter, organisationer, företag och enskilda personer” (Nya Åland). Handeln med aktierna i ÅTT och Tidningen Nya Åland sker på lokalbörsen på Åland. ÅTT:s aktier ägs av cirka 1000 personer, med affärsmannen Anders Wiklöf som huvudägare med 76% av aktierna på Tidningen Nya Åland. *Ålands Radio och TV Ab* är ett landskapsägt aktiebolag som finansieras genom medieavgift. Ålands Radio ansvarar för distributionen av public service-radio och -TV på Åland. Produktionen innehåller bl.a. nyheter, program, och kultur. Förutom detta producerar journalister bland annat material till webben (Ålands Radio och TV). Materialet på webben är grund för min studie. Ålands Radio och TV Ab ägs helt av landskapet.

3 Analys

Det insamlade materialet består av artiklar och insändare samt en enkätstudie. I detta kapitel inleder jag analysen med materialet av debattartiklar och insändare och fortsätter med enkätstudien i kapitel 4. Utgående från debattmaterialet är mitt syfte att studera hur ålänningarna förhåller sig till språkfrågan enligt debatten i medierna, samt analysera vilka teman som förekommer i debatten. Jag studerar parallellt hurdana positiva eller negativa åsikter det finns om finskan på Åland samt likheter och skillnader i förhållningssätten.

I detta kapitel presenterar jag debatten i medierna som jag har analyserat med hjälp av diskussionsanalys. Jag har hittat inlägg som har publicerats mellan 2015–2024 och som mig veterligen inte har behandlats i tidigare studier. Jag forskar totalt 21 artiklar samt insändare som handlar om språkfrågan, attityder till finska språket och Ålands ställning som språksamhälle. Jag lyfter fram synpunkter i den nyare debatten. Analysen är indelad i tre avsnitt så att 3.1. handlar om de positiva inläggen i debatten, 3.2. tar upp de negativa inläggen och till sist ger jag en sammanfattning i 3.3.

3.1 Positiva inlägg i debatten

Debatten i medierna, dvs. artiklar och insändare omfattar mycket variation med olika teman så som svenskans status i Finland och på Åland, Ålands ställning, och identiteten som språket konstruerar. Inläggen innehåller rättsliga argument, argument för att kämpa för Ålands status samt argument för att behandla finskan och den språkliga mångfalden som en viktig och positiv sak på Åland.

Inläggen i debatten som har rättsliga argument och kan upplevas som positiva finns i tre inlägg. Argumenten var bestämda, men undertonen kan upplevas som konstruktiv kritik. Med dessa inlägg upplever skribenterna att språkens ställning måste skyddas och språken måste behandlas jämlikt (exempel 1). Det svenska språket borde finnas inom systemet på liknande sätt som finskan, från början, så att alla har samma möjlighet att få information. Om Finland har kontakt med Åland borde kontaktspråket vara svenska (exempel 2).

- 1) Justitieministeriet ska säkerställa att båda språken behandlas likvärdigt sett till möjligheten att ta del av lagstiftning. (Nya Åland, artikel 1, 2024).
- 2) Egentligen är det enkelt. Vill det officiella Finland prata med det officiella Åland så ska de prata svenska. (Ålands Radio, artikel 5, 2021).

Inläggen som argumenterar för att man måste kämpa för Ålands status berör språkfrågan som en självklar kamp mellan språken. Dessa argument ser det som allas jobb att försvara och använda svenska i Finland. En artikel sammanfattar detta tema på följande sätt (exempel 3):

- 3) För att försvara och stärka enspråkiga status och rätt att använda svenska i alla sammanhang, måste vi konsekvent och outtröttligt lyfta detta i alla situationer. (Nya Åland, artikel 12, 2024).

Det är förväntat att man måste anstränga sig med språket men det lönar sig. Skribenter tycker att det hör till att jobba för bevarandet av Ålands status. Detta har anknytning till det som Keturi (2015:43) har diskuterat om argument som syftar på bevarandet av det åländska samhället.

Inläggen som argumenterar för att den språkliga mångfalden borde upplevas som en viktig del av samhället syftar på läget i Finland som ett tvåspråkigt land. Två artiklar argumenterar för de finskspråkiga på Åland, och förklarar att de skulle vilja t.ex. läsa nyheter på eget språk och att butikerna borde skaffa finskspråkiga tidningar utöver de svenskspråkiga. Tvåspråkigheten ses som en resurs och en kompetens. Likaså lyfter Ljunggrens studie (2008:221) fram att 88 % ser att tvåspråkighet är som en tillgång för individen. Detta upplyser jag med följande inlägg i debatten (exempel 4):

- 4) Det lönar sig inte att sitta hemma och skrika mot ladugårdsväggen om hur illa vi blir behandlade i språkfrågan, utan vi måste ständigt upplysa ovetande om våra behov och påtala alla de positiva saker tvåspråkigheten medför. (Ålands Tidning, artikel 20, 2020).

Positiva inlägg belyser en konstruktiv kritik till språkfrågan, och är optimistiska till att finskan får plats på Åland, men inte på bekostnad av svenskan. Skribenterna tror att lagstiftningen kommer att förbli oförändrad. Ålänningarna måste kontinuerligt påminna andra om sin enspråkighet. Dessa inlägg är positiva eftersom de inte ger någon kritik och försöker se på dagsläget som något man accepterar samtidigt som man jobbar för bevarandet av Ålands särställning.

3.2 Negativa inlägg i debatten

Negativa inlägg i debatten handlar så väl om rättsliga faktorer, vardagliga utmaningar samt andra språk på Åland. Några inlägg handlar dessutom om bristfällig service. De artiklar som innehåller rättsliga faktorer pekar på Ålands samt svenskans rättsliga ställning på Åland.

Sådana argument finns i åtta inlägg. Rättsliga argument är känsliga. Skribenterna upplever att Finland inte respekterar Ålands status. Man tycker att staten är sparsam med svenskspråkig information, svenskan blir överkörd samt att denna situation inte lär bli bättre. Utöver detta hänvisar ett inlägg till ett juridiskt fel, som kan ha betydelse för människor (exempel 5).

- 5) (...) Finsk lagstiftning beskriver hur patienter ska bältesläggas, en tvingande åtgärd inom psykiatrin som innebär stort ingrepp i individens integritet. Paragrafen finns med i den svenskspråkiga versionen, men här är definitionerna annorlunda – allt beroende på hur översättaren valt att tyda vissa centrala begrepp. (Ålands Radio, artikel 8, 2020).

Argument som syftar på utmaningar med service, påverkan av andra språk och påverkan av vardagen påträffas i fem inlägg. Grundteman är att det har skett en förändring och därför känns det som att Åland oftare möter språkliga utmaningar och diskriminering. Skribenterna anser att finska tar plats i det som borde vara svenska. En skribent skriver: *Engelska eller franska är inga språk som vill tränga ut svenskan på Åland* (Ålands Tidning, artikel 18, 2024). Skribenten ser att det är finskan som hotar svenskans ställning. Å andra sidan finns dock ett likadant inlägg om att engelskan utgör ett större hot än finskan. Att det inte är finska som hotar svenskans status finns bland resultaten t.ex. i Keturis studie (2015:42).

Som tidigare studier (t.ex. Keturi 2015, ÅSUB 2008, ÅSUB 2009), konstaterar, handlar några inlägg om bristfällig vardaglig service. Detta upplevs som ett hot eftersom det påverkar den normala vardagen. Inläggen beskriver hur servicen hos myndigheter, hälso- och sjukvård samt webbplatser är bristfällig på svenska. En skribent undrar varför det skulle vara en skillnad mellan hur ålänningar tänker om finskan i jämförelse hur finskspråkiga tänker om svenskan. Enligt samma skribent har t.ex. personalen i en butik talat finska och kvitton samt kortterminalen har varit på finska. Detta kan upplevas som en jobbig och tråkig situation.

3.3 Sammanfattning av debatten i medierna

Debatten i medierna om språkfrågan har flera olika teman som skribenterna lyfter fram i inläggen. I både positiva och negativa inlägg hittar man rättsliga argument som upplyser Ålands status i Finland samt självstyrelselagen för Åland. De positiva inläggen uppfattar den språkliga mångfalden som en rikedom, och speciellt tvåspråkigheten lyfts fram som en positiv egenskap. Skribenterna lägger märke till att det är nödvändigt att ständigt jobba för att försvara det svenska språket, men menar samtidigt att detta är det en självklar del av språkfrågan. Några argumenterar för de finskspråkigas status på Åland och t.ex. språkbad för dagisbarn är ett förslag för framtiden.

Negativa inlägg är flera till antalet, vilket kan bero på att frågan är känslig. Svenskan upplevs som en del av den åländska identiteten som måste skyddas. Skribenter tycker att staten slår mot svenskan, vilket inte är acceptabelt. Det kan t.ex. förekomma omfattande skillnader mellan översättningar från finska till svenska, och detta kan ha en betydande inverkan på individer. Skribenterna upplever att språkfrågan medför vardagliga utmaningar som påverkar vardagliga händelser t.ex. i butiker, service och bara känslan av att vara utomstående i olika situationer. Finskan upplevs som ett hot mot svenskan speciellt på Åland, men man märker att engelskan hotar svenskans ställning lika mycket, eller mera.

Med dessa exempel och diskussionen har jag visat hur språkfrågan debatteras, de många olika teman och ämnen frågan innehåller, samt hur människorna argumenterar för sina åsikter med hjälp av upplevelser, lagar samt hur språkfrågan påverkar ålänningarnas liv.

4 Enkätstudien

I detta kapitel analyserar jag enkätstudien som besvarades av 35 informanter. Enkäten handlar om informanternas ställning och upplevelser till Ålands status, finska och svenska språket. Först presenterar jag min enkät och informanterna, sedan behandlar jag svaren. Till sist sammanfattar jag resultaten.

Syftet är att studera hur informanterna förhåller sig till språkfrågan samt hur ålänningarna ser på framtiden vad gäller enspråkigheten utgående från enkätsvaren. Enkäten är gjord med utgångspunkt i Nelsons (2016) frågeformulär och med hjälp av Trost och Hultåkers (2007) mall för enkätstudier. För att nå informanter med olika bakgrunder och för att maximera variationen i svaren använde jag mina personliga kontakter. Totalt nådde enkäten 35 informanter. Informanterna har indelats i fyra grupper efter ålder: grupp A: 56–70 år, grupp B: 35–55 år, grupp C: 26–34 år och grupp D: 13–25 år. Enkäten består av 19 frågor, både öppna och slutna. Resultaten analyseras i avsnitten 4.1, 4.2, 4.3 och 4.4.

Av informanterna är 23 kvinnor och 12 män. 16 har bott hela livet på Åland, 15 längre än 10 år och fyra mindre än 10 år. 27 har svenska som modersmål, 2 har finska och 6 har andra språk (bl. a. estniska, tyska, och lettiska). 9 har vuxit upp i en tvåspråkig familj. De har talat/talar ett annat språk med familjen och släktingar, som barn eller när de bodde i fastlandet Finland. Informanterna behärskar flera språk utöver svenskan, som finska (16), engelska (34), tyska (8), spanska (5), samt ryska, estniska, norska, franska och danska, även latin. 24 informanter använder enbart svenska, medan 11 använder även andra språk t.ex. på jobbet, med släkten, hemma eller med vänner. Bakgrundsuppgifterna sammanfattas i tabell 2:

Tabell 2. informanternas bakgrund enligt enkäten

35 informanter:	Ålder	Bosatt på Åland	Modersmål	Språkkunskaper
23 kvinnor	6: grupp A (56–70 år) 8: grupp B (35–55 år) 4: grupp C (26–34 år) 5: grupp D (13–25 år)	11 hela livet 9 längre än 10 år 3 mindre än 10 år	17 svenska, 2 finska, 4 övrigt 5 från tvåspråkiga familjer	15 finska, 22 engelska, 6 tyska, 4 spanska, ryska, estniska, norska, franska, danska, latin
12 män	4: grupp A (56–70 år) 1: grupp B (35–55 år) 5: grupp C (26–34 år) 2: grupp D (13–25 år)	5 hela livet 6 längre än 10 år 1 mindre än 10 år	10 svenska, 2 övrigt 4 från tvåspråkiga familjer	1 finska, 12 engelska, 2 tyska, 1 spanska, ryska, estniska, norska, franska, danska, latin

4.1 Ålands enspråkighet

Informanterna har mycket åsikter och upplevelser om Ålands enspråkighet. Alla informanter besvarade inte frågan och därför behandlar jag svaren utan att presentera svaren i grupperna. Jag hade inte heller ställt frågor om informanternas utbildning, och därför kan jag inte koppla svaren till detta. Informanterna fann både fördelar och nackdelar som enkäten efterlyste. Den vanligaste fördelen är att man behåller det svenska språket och Ålands status säkras samtidigt. De flesta svarar att de finner ingen nackdel med enspråkigheten. De vanligaste nackdelarna handlar om kommunikation. Kommunikationen kan bli svår med finländarna, och situationen kan upplevas som obekvämt. På samma sätt märker Nelson (2016:164) att språket kan göra vissa ärenden mer komplicerade.

Andra fördelar som nämns är att svenskan lockar turister som är viktiga för Ålands näringsliv och att allt fungerar på ett språk, t.ex. med myndigheterna och skolorna vilket underlättar dagliga ärenden. Denna omständighet kan vara saknad på andra finlandssvenska orter där ärendena kan göras på både svenska och finska, beroende på situation. Svenskan behåller den åländska identiteten och kulturen som identifieras mycket med språket.

Bara få informanter hittar nackdelar med enspråkigheten, men de skriver mycket varierande kommentarer. Några nackdelar är att finskan inte kommer naturligt och vissa finländare har negativ syn på Åland på grund av språket. Man kan känna sig avundsjuk till de som kan finska och på fastlandet Finland upplevs svenskan som otillräcklig. Detta kan leda till känslor av bristande respekt. Om man har kontakt med ålänningar bör deras enspråkighet respekteras och kommunikation på engelska kan uppfattas som olämplig. Språket förenar ålänningarna.

4.2 Svenska och finska som språk på Åland

Språkfrågan handlar om finskan och svenskan på Åland. Olika personer kan uppleva språken på olika sätt. Därför ställer jag frågan om hur viktigt det är att kunna finska och svenska på Åland. Jag har använt en skala där 1 betyder inte viktigt och 10 mycket viktigt, jag har använt samma skala i frågor nedan. Den äldsta gruppens medelvärde överstiger 4 om finskans viktighet, det är det högsta svaret bland grupperna. Grupp B betygsätter finskan till medelvärde 2,6 och nära de är grupp C med det lägsta medelvärdet av alla, 2,4. Den yngsta gruppen har också lågt medelvärde för finskan. 3,2 visar att de inte heller upplever finskan att vara viktig.

Däremot upplever grupp A de att kunna svenska på Åland är mycket viktigt. Detta visar medelvärdet 9,0. Grupp B betygsätter svenskan högre än de äldsta, dvs. till 9,1. Grupp C dessutom upplever de att svenskan är viktig med medelvärde 8,3. Den yngsta gruppens medelvärde är nästan 10 vilket målar upp en helt annan bild. De tycker att svenska är ytterst viktig på Åland. Tabell 3 framför resultat:

Tabell 3. Medelvärdena om vikten av finska och svenska på Åland

	Grupp A (56–70 år)	Grupp B (35–55 år)	Grupp C (26–34 år)	Grupp D (13–25 år)
Finska	4,2	2,6	2,4	3,2
Svenska	9,0	9,1	8,3	9,9

I alla åldersgrupper anses svenska vara viktigare än finska. Den äldsta gruppen uppskattar finskan högst av alla grupper och den yngsta gruppen uppskattar svenskan högst. Detta kan ha med ålderskillnaden att göra. Faktorer som påverkar svaren kan vara informanternas yrke, t.ex. om man möter mycket människor i sitt jobb, eller olika livssituationer mellan åldersgrupper. Slutsatsen är att alla informanter tycker att svenskan är viktigare på Åland än finskan. Varje grupps medelvärde pekar åt detta håll. Informanterna anser att finskan är nyttig men inte nödvändig på Åland.

Som debatten i de olika medierna framförde har några personer tyckt att det finns brister med svenskspråkiga verksamheter, och jag ställde därför en fråga om detta i enkäten. Oftast nämnda faktorer är att man får reklam på finska, servicen på restaurangerna fungerar bristfälligt och man måste använda engelska, samt i några butiker har det märkts problem med svenskspråkig service. Totalt sett var antalet svar inte tillräckligt stort för att indikera att svenskan skulle utgöra ett betydande problem. Svaren lyfter dessutom inte fram enbart finska som orsak, utan enligt informanterna spelar även engelskan en stor roll. Några andra verksamheter som nämns är produktinformation, kvitton och fakturor på finska. Även kontakter med myndigheter samt hälso- och sjukvård har ibland brister med svenska.

4.3 Vikten av att kunna finska

Informanterna har kommenterat om finska påverkar deras jobb, studier eller vardag på något sätt. Jag framför först resultat angående arbetslivet och studier, sedan tar jag upp vardagliga faktorer. Alla informanter oavsett ålder påpekar att de flesta man möter på jobbet är svenskspråkiga. Att kunna finska är nyttigt och en meriterande faktor. Även Keturi (2015:64)

har observerat att en del människor tycker att språkkunskaper är viktiga, också i finskan, och att finskan är nyttig i arbetslivet. Grupp A (70–56 år) har medelvärde 5,8 till vikten av finska. Detta kommer fram på det sättet att t.ex. dokument finns tillgängliga på finska, människor man möter talar finska, det interna språket och system på jobbet är finska, samt representanter från företag använder finska. Att kunna finska är en fördel men inte nödvändigt.

I grupp B (35–55 år) är medelvärdet cirka 6 till vikten av finska vilket är det högsta bland alla grupper. Informanterna i denna grupp beskriver att det dagliga språket på arbetsplatsen är svenska men finska behövs då man talar med kunder och i kontakt med andra företag. De upplyser att finländarna talar bra engelska. Man känner att det är viktigt att kunna åtminstone en del finska. Grupp C (26–34 år) svarar med den lägsta medelvärdet 2,7. Program och utbildningar kan finnas på finska. För övrigt jobbar man i en svenskspråkig miljö eller använder översättningsverktyg vid behov. De yngsta (13–25 år) svarar med medelvärde omkring 4 till vikten av finska. De tycker att det är bra att kunna finska, men inte avgörande. Om man jobbar på kundservice kan det vara viktigare att kunna finska än annanstans. Instruktioner, material och system kan finnas på finska, därför kan finskan underlätta arbetet men man kan lösa problem och ha kontakt på engelska.

Avsaknad av kunskaper i finska påverkar enligt många informanter inte arbetet, studier eller det dagliga livet. Endast några informanter tycker att de saknar kunskaper i finska på dessa tre sätt. De skulle behöva bättre kunskaper i finska inom företaget eller för att kommunicera med kunderna. Kommunikationen kan ibland bli lidande. I det dagliga livet skulle finska behövas för att hålla kontakt med fastlandet, vänner och all information som det finns t.ex. om samhället. Att hålla sig uppdaterad kräver tid, och beställningar medför svårigheter. ÅSUB (2009:7;10) finner att cirka hälften av ålänningarna anser sig behöva finska på arbetsplatsen, vilket står i kontrast till resultaten i min studie. Som resultaten visar i min studie är kunskaper i finska viktiga som meriteringsfaktor, detta påpekar även ÅSUB (2008:10). 12 informanter använder finska i sin vardag med familjen och släktingar, på jobbet, då man läser, och då man umgås med kompisar. Resten av informanterna använder inte finska i sin vardag.

4.4 Finska språkets status

En något kontroversiell fråga i enkäten är eventuella nackdelar och fördelar om finska språket fick officiell status på Åland. Frågan orsakar mycket åsikter. Nästan alla tycker att det finns en stor risk för förfinskning och rädslan att finskan skulle ta över på Åland. Sådana argument har Keturi hittat i sin studie (2015:44). Man jämför situationen med finlandssvenska orter på

fastlandet. Informanterna upplever att svenskan skulle försvinna och de flesta skulle inte klara att sköta sina ärenden och jobb. Åland skulle bli mindre självständigt och mera styrt av Finland. Man känner redan osäkerhet med vad som gäller när svenskan verkar vara utmanad i Finland. Informanterna tar upp kulturen och identiteten som skulle urvattnas, eftersom ålänningarna är stolta över sin kultur och sitt språk. Kort sagt skulle finskan påverka Ålands status och ställning i Finland samt ålänningarnas vardag.

Fördelarna är få enligt informanterna. Finska skulle vara bättre för turistbranschen och kommunikationen mellan finländarna och ålänningar, Åland och Finland. Man skulle lära sig finska och känna större gemenskap och samhörighet med fastlandet. Med andra ord skulle förbindelser till Finland och integrationen bli starkare. Finländare skulle berika samhället och man skulle få flera besökare och tjänster samt samarbete med lokala och inhemska företag. Några tycker att frågan är irrelevant, Åland är enspråkigt svenskt och så ska det bli. Att ge finskan officiell status kan inte komma på fråga. På samma sätt dominerar de negativa attityderna kraftigt i Ljunggrens studie (2008:221) i fråga om att förbättra finskans ställning på Åland. Det framförs även en intressant synpunkt i enkäten om att i stället för att höja finskans status på Åland, öka svenskans ställning på fastlandet.

Avslutningsvis menar många informanter att kunna språk är viktigt. Det är fint att behärska båda språken och man pratar gärna finska om möjligheten ges. Att kunna finska kan dock inte bli på bekostnad av svenskan. Det finns även andra länder med flera officiella språk, så Finland är inget undantag i detta avseende. Man måste respektera varandra och varje språk.

Diskursanalys ger intressant information om Ålands och svenskans ställning. Språket verkar vara en viktig del av ålänningarna identitet, kultur och vardagliga liv. Inga särskilt negativa kommentarer om finskan framfördes, vilket kan vara överraskande om man tänker t.ex. på åsikter om svenskan på fastlandet, såsom "tvångssvenskan" bland skolelever. Informanterna vill säkra svenskans ställning, men det finns plats även för andra språk. Svenskan borde behålla sin status i framtiden. Att ge finskan en officiell status på Åland verkar vara så gott som en omöjlighet enligt enkätsvaren. Bättre kunskaper i finska skulle ge större gemenskap med Finland. Bristande språkkunskaper hindrar relationer och samhörighet med resten av Finland. Informanternas syn på språkfrågan verkar vara ganska optimistisk och man har ett relativt positivt förhållningssätt till framtiden samt språkfrågan. Man kan sammanfatta mycket med en kommentar från en av informanterna: Att kunna språk är en rikedom!

5 Sammanfattande diskussion

Det primära syftet med avhandlingen var att med hjälp av diskursanalys studera hur ålänningar förhåller sig till språkfrågan på Åland. Som material användes debattartiklar och insändare i tre medier och en enkätundersökning som besvarades av ålänningar. Jag studerade om det ställs mera positiva eller negativa åsikter i debatten samt olika teman som framkom i debatten och hur ålänningar upplever framtiden och enspråkigheten på Åland genom en enkätstudie.

I debatten är negativa åsikter flera i antal som kan vara på grund av ett känsloladdat ämne. Deltagare framför oftare negativa än positiva åsikter. I enkätsvaren är förhållningssättet positivt och ganska optimistiskt. Det framförs även negativa åsikter, men debatten är livligt intresserad av språkfrågan. Att enkätsvaren är positiva angående finskans status på Åland kan vara häpnadsväckande eftersom tidigare studier har visat att ålänningar upplever finskan som ett stort hot på grund av risken för förfinskning. Enkätsvaren påpekar däremot att ålänningarna har ändrat förhållningssätt till högre acceptans.

I enkätsvaren upplever de flesta att de inte behöver finska i sitt arbete. Finskan ses som en meriterande och nyttig faktor, men inte avgörande eller nödvändig. Detta resultat går stick i stäv med några tidigare studier. Finskan kan behövas i vissa yrken och branscher mera än i andra, speciellt eftersom Åland är en turistort. Nuförtiden kan man lösa problem och kommunicera nästan med alla på engelska, eller sedan kan man smidigt använda översättningsverktyg. Detta kan vara en förklarande faktor till resultaten.

Diskussionen om språkfrågan på Åland är känsloladdad, politiserad och nyanserad, med olika åsikter för och emot det finska språket. Vissa ser språkkunskaper som viktiga, medan andra anser att finska inte är relevant för alla ålänningar. Den åländska identiteten som enspråkigt svenskt samt självstyrelselagen spelar en central roll, och medan man uppmärksammar vikten av finskan, finns det tvekan inför att ge språket för stor plats i samhället. Språkfrågan är mångfacetterad.

Ålands enspråkighet upplevs som en värdefull och fundamental sak på Åland. Enspråkigheten möjliggör att den åländska kulturen, identiteten och det åländska samhället värnas om. Svenskan är en viktig faktor i livet på Åland som förenar ålänningarna. Enspråkigheten kan orsaka komplexitet med kommunikationen mellan Åland och Finland, och ibland kan det förekomma brister med den svenskspråkiga servicen. Oavsett det vill de flesta att Åland

förblir enspråkigt svenskt. Man uttrycker hårda argument mot finskans ökande status, och man jämför situationen med andra finlandssvenska orter. Informanterna anser att det finns plats för andra språk, även finska, men svenska måste behålla sin status nu, och i framtiden. Svenskans ställning är stark på Åland.

Litteratur

Finlands grundlag (1999/731). Tillgänglig:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731#L1> (Hämtad 11.01.2025)

Hellspong, Lennart, 2001. *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Ivars, Ann-Marie, 2015. *Dialekter och småstadsspråk. Svenskan i Finland – i dag och i går*

1:1. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 798. Helsingfors:

Svenska litteratursällskapet i Finland. Tillgänglig: [https://www.sls.fi/wp-](https://www.sls.fi/wp-content/uploads/mfiles/1683/1683.pdf)

[content/uploads/mfiles/1683/1683.pdf](https://www.sls.fi/wp-content/uploads/mfiles/1683/1683.pdf)

Jansson, Ida, 2015, *Åland och ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter*,

Examensarbete för masterexamen. Uppsala. Tillgänglig: [https://www.diva-](https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:820341/FULLTEXT01.pdf)

[portal.org/smash/get/diva2:820341/FULLTEXT01.pdf](https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:820341/FULLTEXT01.pdf)

Keturi, Krista, 2015: *Attityder till finska språket och språklig identitet på Åland - en analys av*

åländska tidningar. Magisteravhandling. Institutionen för språk. Jyväskylä: Jyväskylä

universitet. Tillgänglig: URN:NBN:fi:jyu-201503091443.pdf

Ljunggren, Allardt, B., 2008. *Åland som språksamhälle: Språk och språkliga attityder på*

Åland ur ett ungdomsperspektiv. Doktorsavhandling. Stockholm. Tillgänglig:

<https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:199704/FULLTEXT01.pdf>

Nationalencyklopedin. Tillgänglig: www.ne.se. (Hämtad 10.01.2025)

Nelson, Marie, 2016. Språksituationen på Åland – speciell, om inte unik. I: Haag, Ingemar

(red.): *Litteratur och språk 11*. Västerås, Eskilstuna: Mälardalens högskola. s. 157–

170.

Nya Åland: www.nyan.ax (Hämtad 13.01.2025)

Självstyrelselag för Åland (1144/91). Tillgänglig:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1991/19911144> (Hämtad 17.2.2025)

Språklag i Finland (423/2003). Tillgänglig:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423> (Hämtad 15.2.2025)

Statistikcentralen. Befolkning och samhälle. https://stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_sv.html

(Hämtad 13.01.2025)

Suksi, Markku, 2005. *Ålands konstitution: en sammanställning av material och tolkningar i*

anslutning till självstyrelselag för Åland. Åbo. Åbo Akademis förlag.

Trost, Jan & Hultåker, Oscar, 2007. *Enkätboken*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Ålands radios webbplats: <https://alandsradio.ax/> (Hämtad 13.01.2025)

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) rapport 2008:1. *Det finska språkets ställning inom det åländska arbetslivet*. Tillgänglig:

<https://www.asub.ax/sites/default/files/reports/rapport2008.1.pdf>

Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) rapport 2009:7. *Behovet av finska i ålänningarnas vardagsliv. Den svenskspråkiga servicen inom offentlig sektor och handel*. Tillgänglig: <https://www.asub.ax/sites/default/files/reports/xrapport2009.7.pdf>

Ålands statistik och utredningsbyrå (ÅSUB): <http://www.asub.ax/> (Hämtad 10.01.2025)

Ålandstidningen: www.alandstidningen.com (Hämtad 13.01.2025)